

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРОФЕСІЙНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Швець Д. В., Кісіль З. Р.

Актуальність статті полягає у тому, що формування особистості практичного психолога Національної поліції України в сучасних умовах позиціонується на засадах потреби наближення змісту поліцейської діяльності до змісту соціальних потреб. Мета статті полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні та експериментальному вивченні діяльності практичного психолога в Національній поліції України.

У статті здійснено системний аналіз основних векторів діяльності практичних психологів Національної поліції України. Зазначено, що від того як дієво і якісно буде засновувана діяльність щодо навчання практичних психологів, формування їх ідентичності багато в чому залежатиме й ефективність виконання професійних завдань правоохоронцями.

У науковій розвідці здійснено ґрунтовний аналіз особливостей професійної діяльності практичних психологів у Національній поліції України та проведено емпіричне дослідження сутності психологічних детермінант їх професійної діяльності.

У статті зазначено, що професійна діяльність практичних психологів Національної поліції є дуже різносторонньою та поліфункціональною. Звернено увагу на тому, що гуманізм їх професійної діяльності полягає у повсякчасному наданні практичної допомоги поліцейським в частині підтримання високого рівня професійної готовності щодо реалізації покладених на них завдань.

Зазначено, що враховуючи потреби сьогодення на часі розроблення Концепції цілісної неперервної освіти та Стратегії модернізації системи професійного навчання практичних психологів Національної поліції України, а також апробації та впровадження цих актів у практику.

Ключові слова: практичний психолог, професійна діяльність, психологічна готовність, психологічна ідентичність, психологічна стійкість, поліцейський.

Shvets D. V., Kisil Z. R. Organizational and professional principles of the professional activity of a practical psychologist in the National Police of Ukraine

The relevance of the article lies in the fact that the formation of the personality of a practical psychologist of the National Police of Ukraine in modern conditions is based on the need to bring the content of police activity closer to the content of social needs. The purpose of the article is the theoretical and methodological substantiation and experimental study of the activities of a practical psychologist in the National Police of Ukraine.

The article carries out a systematic analysis of the main vectors of the activity of practical psychologists of the National Police of Ukraine. It was noted that the effectiveness of the performance of professional tasks by law enforcement officers will largely depend on how effectively and qualitatively the training of practical psychologists will be established, the formation of their identity.

In scientific research, a thorough analysis of the features of the professional activity of practical psychologists in the National Police of Ukraine was carried out, and an empirical study of the essence of the psychological determinants of their professional activity was carried out.

The article states that the professional activity of practical psychologists of the National Police is very versatile and multifunctional. Attention was drawn to the fact that the humanism of their professional activity consists in providing practical assistance to police officers at all times in terms of maintaining a high level of professional readiness for the implementation of the tasks assigned to them.

It is noted that, taking into account the needs of today, it is time to develop the Concept of integral continuous education and the Strategy for the modernization of the system of professional training of practical psychologists of the National Police of Ukraine, as well as the approval and implementation of these acts in practice.

Key words: practical psychologist, professional activity, psychological readiness, psychological identity, psychological stability, police officer.

Вступ. Успіх та результативність функціонування держави здебільшого визначається

ефективністю функціонування її правоохоронної системи. Проблеми, котрі з'являються під час реалізації правоохоронних завдань, миттєво стають проблемами усього суспільства.

Зазвичай, аналізуючи особливості реформ у правоохоронних органах у зарубіжних державах, автори намагаються схарактеризувати їх специфіку власне через призму різних чинників, відмінностей етапів та алгоритму реформування тощо. Але лишень незначна низка учених, аналізуючи особливості реформ у правоохоронних органах, приділяють увагу власне психологічним аспектам трансформацій, незважаючи на те, що у фокусі усіх змін є людина - поліцейський з його власними прагненнями, мотивацією, проблемами, манерами поведінки, характерологічними особливостями тощо. Сьогоденність надає нам підстави висувати про те, що нині є актуальним питання щодо пошуку шляхів в частині удосконалення діяльності Національної поліції України, підготовки правоохоронців нової генерації. Безумовно, що даний процес може бути ефективним та успішним лишень тоді, коли все наукове товариство приєднається до ґрунтового осмислення всіх наявних проблем, котрі мають місце в системі МВС України та напрацюють пропозиції щодо покращення її професійної діяльності.

Кінцевий успіх усіх реформ значною мірою характеризують виключно психологічні фактори, а саме: здатність і бажання правоохоронців подолати особисту інерцію та навчитися реалізовувати професійні завдання у нових умовах; результативність намагань сформувати «нового поліцейського» із певними морально-психологічними характеристиками і, водночас, при цьому не втратити ступінь професійної досконалості тощо. І тут виникає запитання щодо потреби узгодження певним чином завищених вимог суспільства до правоохоронних органів, потреби щоденної поліцейської діяльності та можливостей системи професійного вишколу поліцейських [1-4]. Все це актуалізує питання щодо вдосконалення процесу професійної підготовки працівників поліції, у тому числі за рахунок запровадження й використання в освітньому процесі новітніх досягнень у царині практичної психології, зокрема, створення системи спеціалізованої психологічної підтримки і допомоги особистості. Все це актуалізує запит в частині вдосконалення процесу професійної діяльності практичних психологів Національної поліції України.

Незважаючи на значний науковий інтерес до цієї проблеми, який перш за все, зумовлений

нагальною потребою покращення діяльності психологів в поліції на даний час цій проблемі ще приділено належної уваги. Вагомим науково-теоретичним підґрунтям дослідження проблем підготовки практичних психологів для правоохоронних органів, позиціонуванню основних засад формування їх практичних умінь та навиків складають наукові доробки вчених серед яких: О. Бандурка, В. Барко, І. Ващенко, О. Євдокімова, О. Землянська, З. Кісіль, І. Клименко, В. Медведєв, Н. Мітюріна, Н. Милорадова, В. Остапович, В. Коваленко, О. Кудерміна, В. Осьодло, І. Охріменко, Д. Швець, О. Цільмак, та ін.

Незважаючи на значний науковий доробок велика низка вкрай важливих питань і до нині вважаються спірними. Отже, важливість та актуальність комплексного наукового дослідження проблем професійної діяльності практичного психолога Національної поліції України не викликає сумніву.

1. Сутність професійної діяльності практичного психолога в Національній поліції України

Професійна діяльність практичних психологів у Національній поліції України є надзвичайно вагомою, позаяк вона позиціонується значним рівнем відповідальності власне перед об'єктами професійної діяльності. З метою усунення випадків адиктивної поведінки практичних психологів у професійній діяльності їх діяльність є чітко регламентована низкою актів державного управління. Здійснюючи свою професійну діяльність, практичний психолог зобов'язаний неухильно дотримуватися вимог Закону України «Про Національну поліцію» [5], Загальної декларації прав людини [6], Постанови Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» [7], наказу МВС України від 06.02.2019 № 88 «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» [8] та ін..

Нині, діючим законодавством, котре урегулює професійну діяльність практичних психологів Національної поліції України, виокремлено чотири основних вектори їх діяльності, а саме:

- професійне супроводження працівників Національної поліції України: професійний відбір, професійне навчання;

- реалізація низки заходів, котрі є пов'язані із: 1) заходами психологічної профілактики, 2) запобігання проявам психоемоційного вигорання

та професійної деформації, 3) повсякчасного психологічного супроводу правоохоронців;

- надання правоохоронцям психологічної допомоги та постійного психологічного супроводження в процесі реалізації правоохоронцями оперативно-службової діяльності;

- реалізацію психологічного супроводження освітнього процесу у закладах вищої освіти зі спеціальними умовами навчання;

- проведення емпіричних досліджень «Адаптація» серед здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти системи МВС України.

Як свідчить досвід, професійній діяльності практичних психологів Національної поліції України притаманна відомча специфіка, котра кардинально відрізняється від професійної діяльності психологів у цивільних організаціях. Априорі, що специфічні особливості виконуваних працівниками Національної поліції України службових завдань зобов'язує практичного психолога володіти інформацією щодо характерологічних особливостей виконуваних правоохоронцями службових завдань та володіти новітніми інноваційними технологіями проведення психологічних консультацій, психокорекційної роботи та превенції посттравматичних стресових розладів.

Загальновідомо, що ризиконебезпечний кшалт діяльності правоохоронців, подеколи, спричиняє емоційне вигорання та професійну деформацію, дезадаптацію та розлади психіки [9-12]. Здійснення практичними психологами Національної поліції України сеансів з психокорекції є необхідними для забезпечення ефективної дієздатності й психологічної стабільності поліцейського.

Учини практичного психолога є вельми різносторонніми та поліфункціональними. В процесі реалізації професійних завдань психологи Національної поліції України повсякчас виконують свої посадові обов'язки із застосуванням сучасних інноваційних методів і технік, які покликані допомагати правоохоронцям ефективно реалізовувати покладені на них завдання. Гуманізм професійної діяльності психологів Національної поліції України полягає у наданні власне практичної допомоги правоохоронцям підтримувати високий ступінь професійної готовності, уникати наслідків посттравматичного стресового розладу, професійно забезпечувати охорону прав та свобод людини і громадянина.

Зокрема, чільними напрямками наукової розвідки є:

- потреба у проведенні аналізу особливостей професійної діяльності практичних психоло-

гів у Національній поліції України та проведення емпіричного дослідження сутності психологічних детермінант їх професійної діяльності;

- розроблення програмно-цільового проекту щодо оптимізації професійної діяльності практичного психолога в Національній поліції України.

2. Методи та методики дослідження

З метою виконання завдань нашої наукової розвідки використано наступні методи: емпіричний; теоретично-методологічний; діалектичний метод; системний; формально-логічний; експериментальний метод та метод активного моделювання.

3. Опис психодіагностичного інструментарію дослідження

З метою реалізації поставлених завдань авторами використано апробовані методики досліджень, а саме: діагностики типу спрямованості практичного психолога (Т. Данілової) [13]; чи підходить Вам Ваша сфера діяльності? (тест Луганської) [14]; Бостонський тест стресостійкості [15]; Тест діагностики рівня емоційного вигорання (В.Бойко) [16]; Тест Кеттела (16 RF-опитувальник) [17], авторська анкета дослідження ефективності діяльності практичних психологів Національної поліції України.

В експерименті прийняли участь психологи служби психологічного забезпечення ГУ НП у Львівській області та слухачі центру післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання Львівського державного університету внутрішніх справ (здобувачі вищої освіти (заочна форма навчання), котрі представляли ГУ НП у Львівській області - 25 осіб, Вінницькій області - 10, Волинській області - 13, Закарпатській області - 11, Івано-Франківській області - 7, Чернівецькій області - 5, Тернопільській області - 7 особи). Загальна кількість респондентів склала 100 осіб. Серед них: основна група - 22 практичних психолога, допоміжна група - 78 практичних працівників Національної поліції України. З них, 82 - особи чоловічої статі, 18 - особи жіночої статі.

Вислуга років опитуваних респондентів складає від 1 року до 20 років, з них з вислугою років: до 5-ти років - 66 чол.; до 10-ти років - 22 чол.; до 15-ти років - 8 чол.; до 20-ти років - 4 чол.

4. Аналіз та інтерпретація отриманих результатів емпіричного дослідження

Дослідження організаційно-професійних засад діяльності практичних психологів Національної поліції України нами здійснювалося у два етапи. Так, на першому етапі нами проведено теоретичний та методологічний аналіз; другий етап полягав у проведенні емпіричного дослідження.

На першому етапі з метою аналізу типу спрямованості особистості практичного психолога нами застосовано метод Т. Данилової, тест Луганської, Бостонський тест, тест Кеттела (16 RF- опитувальник). Під час проведення нашого дослідження було отримано наступні результати:

1. Основна група - практичні психологи

1.1. Рівні прояву домінантних типів спрямованості практичних психологів (див. рис. 2.1.)

1.2. Провідна емоційна спрямованість практичних психологів (див. рис. 2.2.).

Сформованість симптомів емоційного вигорання (див. рис. 2.3.)

Індивідуально-психологічні особливості практичних психологів (див. табл. 2. 1)

2. У групі практичних працівників

(ГУ НП у Львівській, Вінницькій, Волинській, Закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Тернопільській областях):

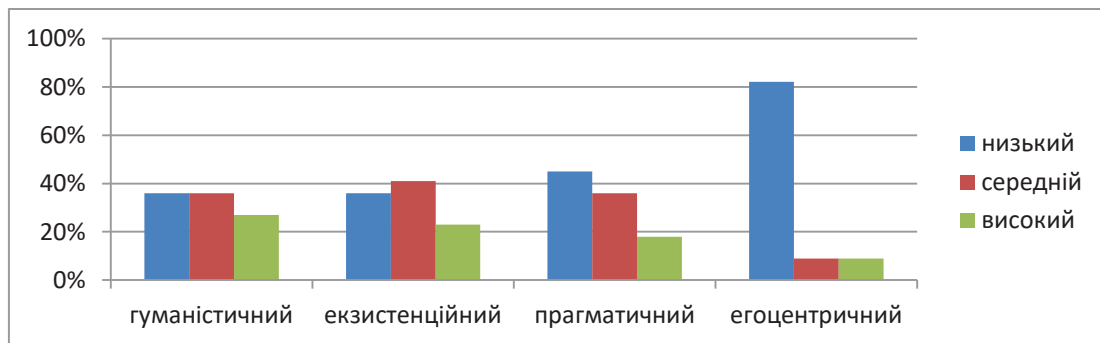

Рис. 2.1. Рівень прояву основних типів спрямованості практичних психологів

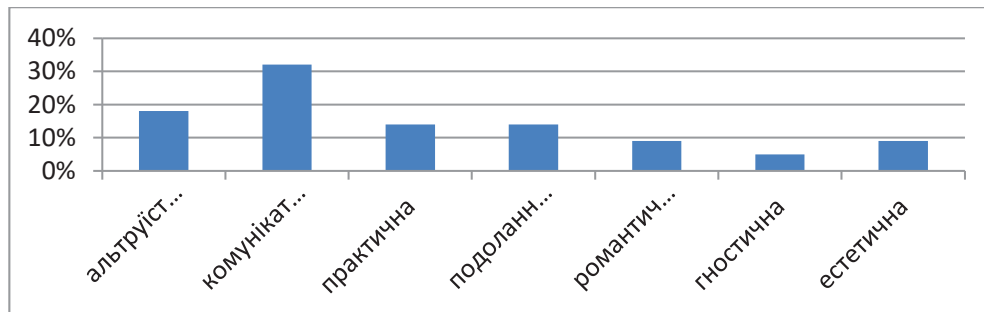

Рис. 2.2. Провідна емоційна спрямованість практичних психологів

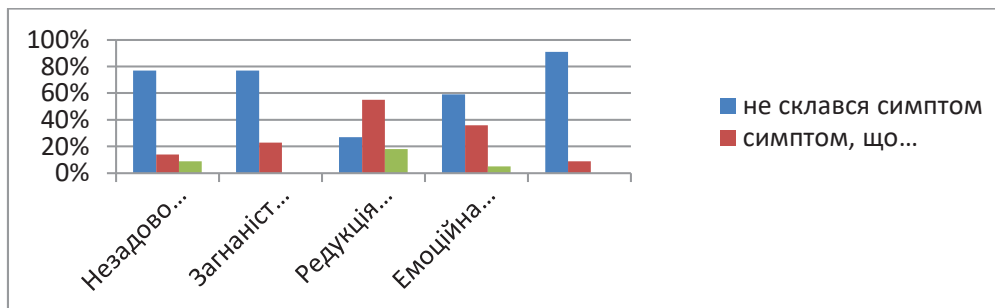

Рис. 2.3. Сформованість симптомів емоційного вигорання практичних психологів

Таблиця 2.1.

Фактор	Низький	середній	високий
Фактор А «замкнутість - товариськість»	5%	14%	82%
Фактор В «інтелект»	82%	14%	5%
Фактор С «емоційна нестійкість - емоційна стійкість»	5%	23%	73%
Фактор Е «підпорядкованість - домінантність»	-	55%	45%
Фактор F «стриманість - експресивність»	27%	59%	14%
Фактор G «підвладність почуттям - висока нормативність поведінки»	14%	36%	50%
Фактор Н «нерішучість - сміливість»	9%	32%	59%
Фактор І «жорстокість - чутливість»	32%	64%	5%
Фактор L «довірливість - підозрливість»	27%	32%	41%
Фактор М «практичність - розвинута уява»	55%	36%	9%
Фактор N «прямолінійність - дипломатичність»	18%	77%	5%
Фактор О «впевненість у собі - тривожність»	41%	32%	27%
Фактор Q1 «консерватизм - радикалізм»	68%	5%	27%
Фактор Q2 «конформізм - нонконформізм»	41%	45%	14%
Фактор Q3 «низький самоконтроль - високий самоконтроль»	5%	36%	59%
Фактор Q4 «розслаблення - напруженість»	45%	50%	5%

2.1. Ступені прояву основних типів спрямованості особистості (див. рис. 2.4.).

2.3. Сформованість симптомів емоційного вигорання (див. рис. 2.5.).

2.4. Індивідуально-психологічні особливості практичних працівників (див. табл. 2.2.)

2.5. Задоволеність роботою 1-5 - 29%; 6-10 - 47%.

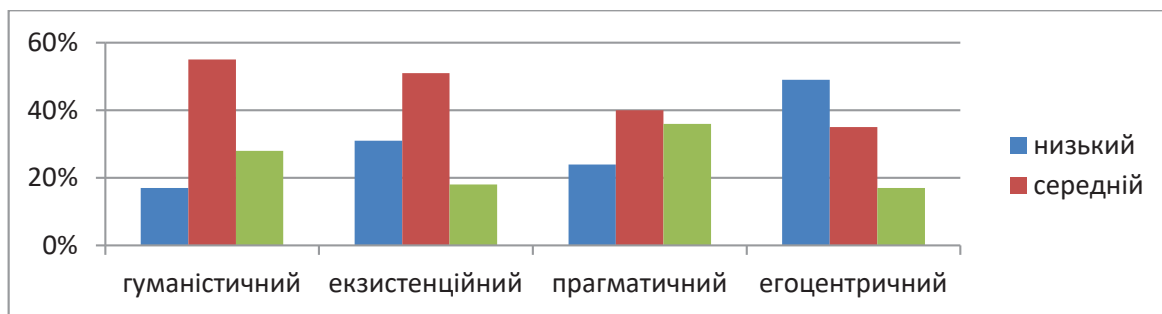

Рис. 2.4. Ступені прояву основних типів спрямованості практичних працівників

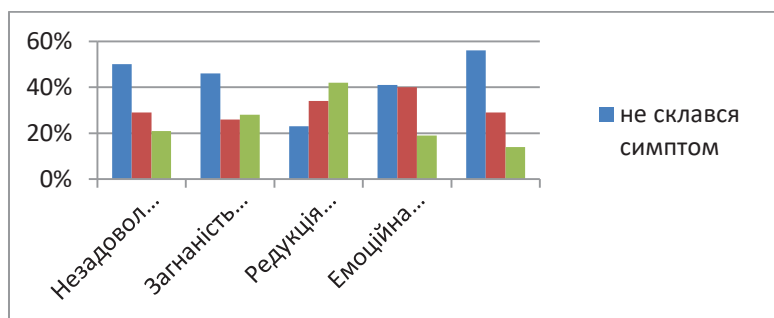

Рис. 2.5. Сформованість симптомів емоційного вигорання практичних працівників

Таблиця 2.2.

Фактор	Низький	середній	високий
Фактор А «замкнутість - товариськість»	18%	27%	55%
Фактор В «інтелект»	92%	8%	-
Фактор С «емоційна нестійкість - емоційна стійкість»	40%	38%	22%
Фактор Е «підпорядкованість - домінантність»	-	45%	55%
Фактор F «стриманість - експресивність»	8%	65%	28%
Фактор G «підвладність почуттям - висока нормативність поведінки»	18%	60%	22%
Фактор Н «нерішучість - сміливість»	29%	55%	15%
Фактор І «жорстокість - чутливість»	41%	49%	10%
Фактор L «довірливість - підозрливість»	4%	8%	89%
Фактор М «практичність - розвинута уява»	19%	55%	26%
Фактор N «прямолінійність - дипломатичність»	15%	47%	37%
Фактор О «впевненість у собі - тривожність»	12%	58%	31%
Фактор Q1 «консерватизм - радикалізм»	54%	29%	17%
Фактор Q2 «конформізм - нонконформізм»	8%	41%	51%
Фактор Q3 «низький самоконтроль - високий самоконтроль»	19%	44%	37%
Фактор Q4 «розслаблення - напруженість»	6%	58%	36%

2.6. Задоволеність життям 1-5 - 10%; 6-10 - 68%.

Порівняльний аналіз. Застосування валідної методики Т. Данилової сприяло дослідженню рівнів вияву основних типів мотиваційної спрямованості особистості практичних психологів (див. рис. 2.6.)

Застосування методики Т. Данилової надало нам можливість отримати наступні результати. Так, у 22 практичних психологів, відповідно до першої шкали «гуманістичний тип спрямованості», середній показник - 23; у 78 поліцейських - 24, що є свідченням наявного середнього вияву гуманістичної спрямованості. Зазначений показник надає підстави висувати щодо таких особистісних якостей як: надання пріоритету потребам й інтересам інших людей; в процесі комунікації

виявляють високий ступінь емпатійності і толерантності.

Використання методики В. Бойко «Діагностика рівня емоційного вигорання» сприяло встановленню ступеня зрілості домінантних «симптомів» та наявності або відсутності феномену «емоційного вигорання» (див. рис. 2.7)

У результаті застосування *Бостонського тесту стресостійкості* нами визначено ступінь схильності до стресу. Так, у практичних психологів середній показник складає - 44, а у практичних працівників - 48, що засвідчує про наявність середнього рівня стресостійкості респондентів.

Використання *16 RF-опитувальника Кеттелла* надало можливість оцінити індивідуально-психологічні особливості досліджуваних респондентів (див. рис. 2.8.)

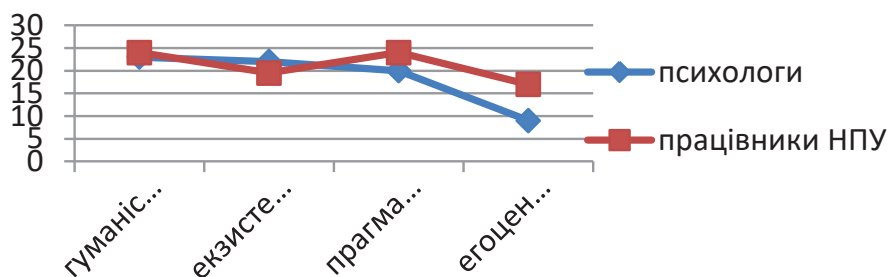

Рис. 2.6. Діаграма рівнів прояву головних типів мотиваційної спрямованості особистості практичних психологів

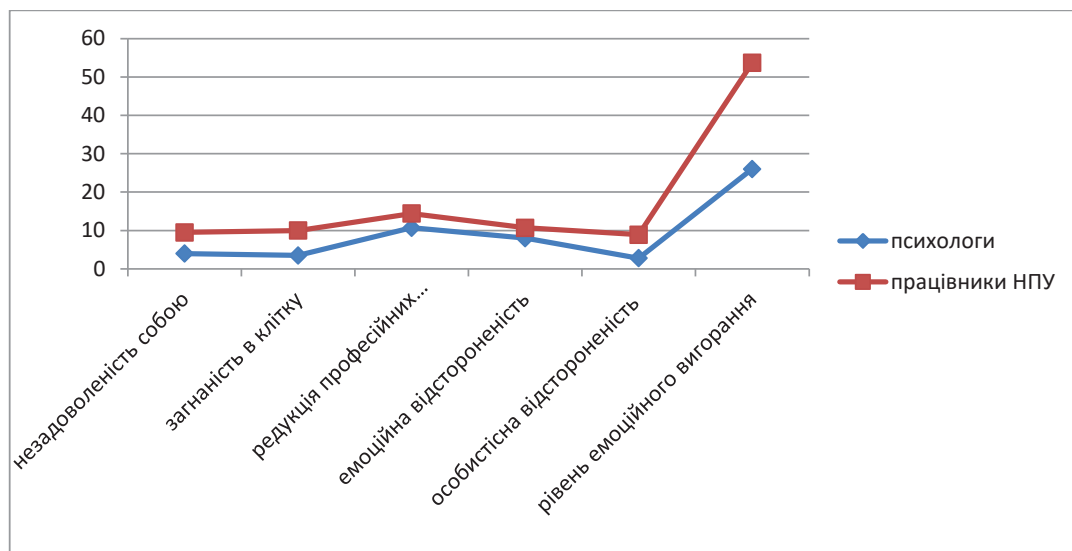

Рис. 2.7. Графік сформованості домінантних «симптомів» та наявності чи відсутності феномену «емоційного вигорання»

Тест Луганської «Чи підходить вам ваша сфера діяльності?» сприяв оцінці місця праці, що підходить/не підходить респондентам. Так, у практичних психологів середній показник складає - 55, що є свідченням того, що вони виконують власне «свою справу», отримують за неї належну вина-

городу та мають перспективу кар'єрного зросту. А у практичних працівників середній показник складає - 44, що є свідченням того, що ситуація є цілковито терпимою, але вони, нажаль перебувають не на «своєму місці», позаяк їх професійні потенції застосовуються не повному обсязі.

Шкала	Середній показник серед практичних психологів	Середній показник серед практичних працівників	Результат показників серед практичних психологів	Результат показників серед практичних працівників
«незадоволеність собою»	4	9,5	Несформований симптом	Несформований симптом
«загнаність у клітку»	3,5	10	Симптом, що вже формується	Симптом, що вже формується
«редукція професійних обов'язків»	10,7	14,4	Симптом, що вже формується	Симптом, що вже формується
«емоційна відстороненість»	8	10,7	Симптом, що вже формується	Симптом, що вже формується
«особистісна відстороненість»	2,8	8,9	Симптом, що ще не склався	Симптом, що ще не склався
«емоційне вигорання»	26	53,7	Свідчить про емоційне вигорання	Свідчить про емоційне вигорання

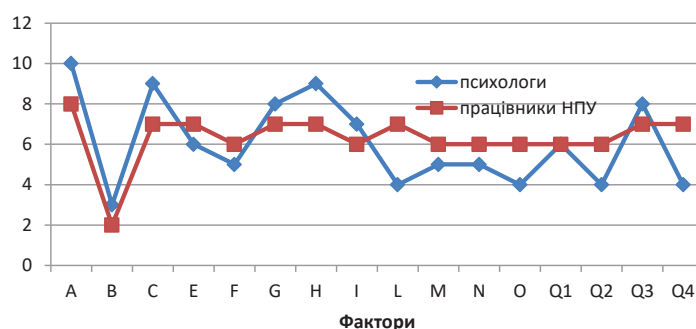

Рис. 2.8. Графік оцінки індивідуально-психологічних особливостей респондентів

Результати «суб'єктивної шкали задоволеності роботою» позиціонували наступні результати: у практичних психологів середній показник складає - 7, а у практичних працівників - 6, що є свідченням того, що респонденти не повністю задоволені своєю роботою.

Результати «суб'єктивної шкали задоволеності життям» позиціонували такі результати: у практичних психологів середній показник складає - 8,5, а у практичних працівників - 8, що свідчить про те, що респонденти певною мірою є задоволеними власним життям.

Отже, проведений нами аналіз емпіричного дослідження поміж практичних психологів й практичних працівників поліції надало можливість окреслити ступені вияву спрямованості, а саме: особистісну та емоційну; ступінь зрілості основних симптомів, а саме: емоційного вигорання, професійної деформації; рівень схильності до стрес-факторів; особистісні та психологічні особливості досліджуваних; рівень оцінювання власних потреб; рівень задоволення виконуваною роботою.

Отримані результати дослідження надали нам можливість для встановлення кореляційних зв'язків поміж вислугою років та вдовolenістю власною професійною діяльністю. Так, нами з'ясовано, що чим більшою є вислуга років (0,28), вік (0,29), задоволення від професійної діяльності (0,46), емоційна стійкість (0,31), високий рівень алгоритмізації та нормативності професійної діяльності (0,22), рівень емпатії (0,32), уміння володіти психоемоційним станом (0,30), тим щонайкраще відповідає сфера професійної діяльності за наявного показника значущості $p < 0,05$.

Водночас, нами встановлено й такий взаємозв'язок, а саме: чим вищим є ступінь егоцен-

тричного кшталту спрямованості (-0,23), незадоволенням собою (-0,48), загнаність у клітку (-0,68), редуція службових обов'язків (-0,25), особистісна відчуженість (-0,65), ступінь емоційного вигорання (-0,68), схильність до стрес-факторів (-0,58), тим найменш підходить респондентам сфера професійної діяльності (див. рис. 2.9.).

Доречно акцентувати увагу на тому, що кожній особистості відповідає царина її професійної сфери діяльності лишень тоді, коли вона повсякчас дотримується задекларованих норм та правил професійної поведінки, спрямована на досягнення професійного успіху, є мотивованою на досягнення поставленої мети, тоді слушно висувати про те, що ця особистість цілковито є задоволеною не лишень собою, але і власною професійною діяльністю, що також цілковито дає нам можливість висувати про те, що перманентне дотримання задекларованих правил професійної етики та поведінки, норм чинного законодавства гармонійно чинить вплив на обраний напрямок професійної діяльності.

Під час дослідження нами також встановлено, що чим більшим є стаж професійної діяльності, вік досліджуваних, високий ступінь задоволення життям, тим є більшим ступінь вдовolenня собою та власною професійною діяльністю. Водночас, слід звернути увагу на тому, що ступінь задоволення власною роботою є меншим тоді, коли респонденту є притаманний високий ступінь егоцентричності, невдоволеності собою, високий ступінь тривожності (див. табл. 2.3).

Позиціоновані у табл.2.3 показники підтверджують про те, що респондентам, котрі є схильними до стрес-факторів, меті їх професійної

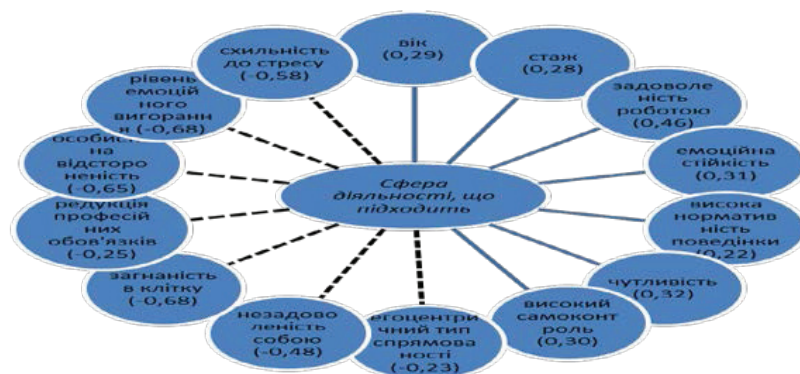

Рис. 2.9. Кореляційні взаємозв'язки за шкалою «Сфера діяльності, що підходить»

До нової концепції юридичної освіти

діяльності й особистим потребам в основному притаманний егоїстичний характер, і рівень вдовolenості від виконуваної професійної діяльності є вкрай низьким. І коли навпаки, тоді даній особистості є притаманний високий ступінь задоволення від власної професійної діяльності.

Кроскореляційний аналіз надає нам усі підстави виснувати про те, що чим більше респонденту є притаманним власне егоцентричний різновид спрямованості (0,22), незадоволення собою (0,58), емоційна прохолода (0,45), особиста віддаленість (0,87), високий ступінь схильності до стрес-факторів (0,50), тривожність (0,27), тим вищим є показник синдрому емоційного вигоряння (при $p < 0,05$).

Зокрема, чим більшою у респондента є вислуга років (-0,30), вік (-0,32), задоволення виконуваною роботою (-0,45), вдовolenня особистим життям (-0,25), сфера професійної діяльності (-0,68), рівень інтелекту (-0,32), емоційна урівноваженість (-0,22), тим нижчим є ступінь емоційного вигоряння. (див. рис. 2.10).

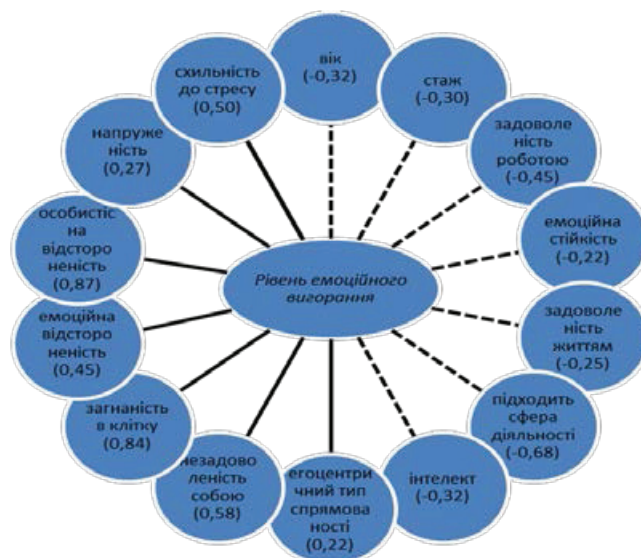

Рис. 2.10. Кореляційні зв'язки за шкалою «Рівень емоційного вигоряння»

В процесі дослідження ми з'ясували, що чим більшим є егоцентричний різновид спрямованості, незадоволеністю самим собою, регламентованість поведінки, ступінь професійного і емоційного вигоряння, тим більше респондент є схильним до стресу та навпаки (див. табл. 2.4.).

Отримані нами результати надають спроможність вважати, що рівень схильності до стрес-факторів прямопропорційно зростає коли респондент

Таблиця 2.3.
Кореляційні зв'язки за шкалою
«Задоволеність роботою»

Назва діагностичного критерію	Коефіцієнт кореляції
стаж	0,21
вік	0,23
задоволеність життям	0,50
підходить сфера діяльності	0,46
егоцентричний тип спрямованості	-0,25
незадоволеність собою	-0,26
загнаність в клітку	-0,47
особистісна відстороненість	-0,43
схильність до стресу	-0,39

Окреслені нами кореляційні зв'язки надають нам змогу виснувати про те, синдром емоційного вигоряння є притаманним тій категорії респондентів, діяльність котрих повсякчас є взаємопов'язаною із психологічним та емоційним напруженням, фрустрованістю, повсякчасними стресовими та ситуаціями, пов'язаними із ризиком та небезпекою.

відчуває власну професійну неспроможність, допускає прояви халатності в процесі виконання професійних завдань, недотримується встановлених правил командної роботи, йому є характерні риси нарцистичної особистості.

Кроскореляційний аналіз надає нам усі підстави виснувати про те, що показники високого рівня егоцентричності респондента (0,24), існуючий екзистенційний штиб спрямованості (0,21),

загнаність у клітку (0,47), особистісне відчуження (0,43), високий рівень тривожності (0,33) та емоційного напруження (0,35), вияви емоційного та психологічного вигорання (0,58), тим вищим є показник рівня незадоволеності собою.

Зокрема, чим більшою у респондента вислуга років (-0,29), вік (-0,42), незадоволення виконуваною роботою (-0,26), сфера професійної діяльності (0,48), рівень інтелекту (-0,22), товариськість (-0,21) тим нижчим є ступінь невдоволення собою (див. рис.2.11).

Таблиця 2.4.
Кореляційні зв'язки за шкалою
«Схильність до стресу»

Назва діагностичного критерію	Коефіцієнт кореляції
стаж	-0,30
вік	-0,33
задоволеність роботою	-0,39
підходить сфера діяльності	-0,58
гуманістичний тип спрямованості	-0,26
інтелект	-0,21
емоційна стійкість	-0,22
егоцентричний тип спрямованості	0,36
незадоволеність собою	0,33
загнаність в клітку	0,43
особистісна відстороненість	0,52
рівень емоційного вигорання	0,50

Слушно зазначити, що коли особистості є притаманні конкретність та певна ригідність мисленневих процесів, домінуючим бажанням виступає потреба у власному внутрішньому самовдосконаленню, внаслідок чого респондентів є притаманна некомпіюкабельність, потаємність, підозрілість, скритність стосовно оточуючих людей. Цим респондентам є притаманним високий ступінь

вразливості до дії стресу, незадоволеність собою та власними діями, обраним фахом професійної діяльності та виконуваною ними роботою.

Нами з'ясовано, що чим більшим є вік респондента, його цілковито влаштовує напрям професійної діяльності, він є емоційно стабільним, повсякчас контролює власну поведінку тим більшим є ступінь алгоритмізації й нормативності у діяльності респондента.

Також, ми з'ясували, що застосування креативності під час вирішення професійних завдань й розвинута уява спричиняє до зниження рівня алгоритмізації й нормативності у діяльності респондента. (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5.
Кореляційні зв'язки за шкалою
«Нормативна поведінка»

Назва діагностичного критерію	Коефіцієнт кореляції
підходить сфера діяльності	0,22
вік	0,27
Товариськість	0,51
емоційна стійкість	0,62
сміливість	0,48
самоконтроль	0,36
розвинута уява	-0,24

Результати проведеного нам дослідження дають нам підстави припустити те, що респонденту, котрий повсякчас дотримується патерну у професійній діяльності, вимог чинного законодавства, є акцентованим лишень на досягнення позитивних результатів - йому є притаманним легкість у комунікації з об'єктами його професійної діяльності, уміння комфортно та без конфліктів працювати у команді, адекватно реагувати на

Рис. 2.11. Кореляційні зв'язки за шкалою «Незадоволеність собою»

До нової концепції юридичної освіти

критичні зауваження, а домінуючим є те, що його професійна діяльність відповідає власним потребам і приносить йому моральну втіху.

Водночас, нами з'ясовано, що чим більшим є вік (0,22), задоволення від сфери професійної діяльності (0,30), дружельюбності (0,38), емоційної стійкості (0,35), нормативної поведінки (0,30), відважності (0,36) - в особистості є вищим ступінь самоконтролю.

Разом із тим, ступінь самоконтролю помітно зменшується, коли респонденту є притаманним більш прагматичний різновид спрямованості (-0,25), підозрілість (-0,30), розвинутий рівень уяви (-0,33), напруженість (-0,24) (див. рис. 2.12).

Апріорі, коли респонденту притаманна працелюбність, він повсякчас дотримується алгоритму у професійній діяльності та вимог чинного законодавства, є мотивованим на досягнення успіху, є спроможним знайти вихід із любых ситуацій, вміє контролювати власні дії та поведінку йому є властивим високий ступінь самоконтролю.

5. Психологічні способи і засоби оптимізації професійної діяльності практичного психолога в Національній поліції України

Задля покращення професійної діяльності практичних психологів Національної поліції України пропонуємо запровадити трьох ступеневу систему організації їх діяльності (див. рис.2.15), а саме:

1 ступінь - Професійна ідентичність практичного психолога Національної поліції України, котрий містить у собі два підрівні:

1.1. Установлення особистісних й професійних потенцій;

1.2. Самооцінювання реалізованих управлінських й організаційних функцій.

2 ступінь - Професіональне навчання впродовж життя та розвиток кар'єрного зросту, котрий складається з наступних підрівнів, а саме:

2.1. Сформуванню сучасну модель практичного психолога Національної поліції України;

2.2. Поточне й перспективне планування кар'єрного та професійного зростання практичного психолога Національної поліції України;

2.3. Напряцювання та імплементація сучасних технологій та патернів у професійну діяльність діяльності практичних психологів Національної поліції України;

2.4. Надання допомоги керівникові у виборі оптимального методу і стилю керівництва, залежно від існуючої ситуації;

2.5. Активна участь у процесах професійного добору претендентів на заміщення вакантних посад.

3 ступінь - Форми та методи розстановлення сил та засобів, котрий містить у собі два підрозділи наступного штибу, а саме:

3.1.1. Формування здорового морального та психологічного клімату у структурних підрозділах;

3.1.2. Визначення детермінант об'єктивного і суб'єктивного характеру, котрі зумовлюють плінність персоналу.

3.2. Управлінська та організаційна культура практичного психолога Національної поліції України.

3.2.1. Розроблення стратегію ділової міжособистісної комунікації;

3.2.2. Методологія, технологія проведення індивідуальної роботи з об'єктами професійної діяльності.

Ураховуючи вище зазначене, можна висунути про те, що: високий ступінь ефективності діяльності правоохоронців є у прямопропорційній залежності власне від якості сформованих особистісних й професійних якостей практичного психолога Національної поліції України.

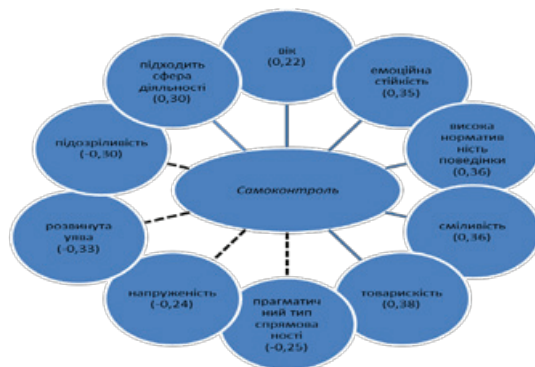

Рис. 2.12. Кореляційні зв'язки за шкалою «Самоконтроль»

Рис 2. 15. Система ефективної організації діяльності практичного психолога в Національній поліції України

Висновки. Проведене нами дослідження дає нам можливість висловити пропозиції стосовно професійної діяльності практичних психологів Національної поліції України та наповнити інноваційним змістом з наступних напрямів:

1) науково обґрунтувати Концепцію цілісної неперервної освіти та Стратегію модернізації системи професійного навчання практичних психологів Національної поліції України;

2) здійснити кодифікацію норм чинного законодавства, котрі урегульовують діяльність практичних психологів Національної поліції України;

3) узагальнити та імплементувати передовий зарубіжний досвід підготовки практичних психологів Національної поліції України;

4) запровадити повсякчасне використання поліграфа «Аксітон» під час професійного відбору кандидатів на посади практичних психологів Національної поліції України;

Перспективу подальших досліджень слід вбачати у розробленні Концепції цілісної неперервної освіти та Стратегії модернізації системи професійного навчання практичних психологів Національної поліції України, а також апробації та впровадження цих актів у практику.

Література

1. Швець Д. В. Вимоги до особистості поліцейського в умовах глобалізації та впровадження міжнародних стандартів поведінки правоохоронців. *Вісник Харківського національного університету внутріш-*

ніх справ. 2021. № 3. С. 316-330. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuds_2021_3_32.

2. Швець Д. В. Права людини та підготовка поліцейського в аспекті формування особистості. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи.* 2021. № 3(2). С. 326-342. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tiprr_2021_3\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tiprr_2021_3(2)_30).

3. Швець Д. В. Поленезалежність як характеристика життєдіяльності поліцейських. *Право і Безпека.* 2021. № 3. С. 219-230. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2021_3_27.

4. Євдокімова О. О., Жданова І. В., Швець Д. В. Психологія у професійній діяльності поліції : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2018. 426 с.

5. Про Національну поліцію Закон України від 02.07.2015 р. №580-VIII. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 22.06.2022).

6. Загальна декларація прав людини. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/the-universal-declaration-of-human-rights-full-version-Text> (дата звернення: 22.06.2022).

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877 «Про затвердження Положення про Національну поліцію» URL:<http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=248607704>. Text (дата звернення: 22.06.2022).

8. Наказ МВС України від 06.02.2019 № 88 «Про затвердження Порядку організації системи психологічного забезпечення поліцейських, працівників Національної поліції України та курсантів (слухачів) закладів вищої освіти із специфічними умовами

До нової концепції юридичної освіти

навчання, які здійснюють підготовку поліцейських» URL:// <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-19#Text> (дата звернення: 22.06.2022).

9. Кісіль З.Р., Кісіль Р.-В.В. Психоемоційна напруженість як детермінанта професійної деформації працівників Національної поліції України. *Соціально-правові студії*. 2021. Випуск 3(13). С. 177-189.

10. Кісіль З.Р., Кісіль Р.-В.В. Екстремальність як чинник професійного вигорання працівників Національної поліції. *Університетські наукові записки*. 2021 випуск 1(79). С. 132-146

11. Кісіль З.Р., Кісіль Р.-В.В. Юридіко-психологічні засади дослідження професійної деформації працівників Національної поліції України. *Університетські наукові записки*, 2020, Том 19, № 1 (73), С. 238-252.

12. Кісіль З.Р., Лигун Н.В., Кісіль Р.-В.В. Психологічні засади дослідження професійної деформації працівників Національної поліції України. *Бюлетень з обміном досвіду роботи*. 2021, № 226, с.136 - 148.

13. Данілова Т. Опитувальник діагностики типу спрямованості практичного психолога // *Практична робота та соціальна робота*. 2004. №8. С.41-44

14. Методика «Чи підходить Вам Ваша сфера діяльності?» (тест Луганської) URL://<https://testometrika.com/personality-and-temper/do-you-have-any-socio-psychological-installation/>

15. Бостонський тест стресостійкості. URL:// http://kolpcrb.tom.ru/?page_id=643 Text (дата звернення: 22.01.2022).

16. Тест діагностики рівня емоційного вигорання (В.Бойко). URL:<https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=a2FuaXYuaW5mb3xobWlsbmF8Z3g6NGNkY2FiYzk0NDMyOWE5Mw> Text (дата звернення: 22.01.2022).

17. Тест Кеттела (16 RF-опитувальник). URL:https://psychic.at.ua/publ/psikhodiagnostyka/diagnostika_temperamentu_i_kharakteru/test_kettella_16_rf_opituvalnik/13-1-0-56 Text (дата звернення: 22.01.2022).

Швець Д. В.,

ORCID ID: 0000-0002-1999-9956

*доктор юридичних наук, доцент,
Заслужений працівник освіти України,
ректор*

*Одеського державного університету
внутрішніх справ*

Кісіль З. Р.,

ORCID ID: 0000-0003-1405-4547

*доктор юридичних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України,
заступник директора*

*Інституту управління, психології та безпеки
Львівського державного університету
внутрішніх справ*